

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ОКРЕМИХ МАРКЕРІВ КОРУПЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ PSYCHOLOGICAL CONTENT OF SOME MARKERS OF CORRUPT BEHAVIOUR

У статті наводяться результати дослідження стратегій стрес-долаючої поведінки, правової та громадянської правосвідомості та психодинамічних особистісних особливостей осіб, засуджених за корупційні злочини. Для порівняння використано групу осіб з умовно-нормативною поведінкою. На підставі проведеного порівняльного аналізу виокремлено психологічні маркери схильності до корупційної поведінки. Проведене емпіричне дослідження дозволило виявити окремі маркери корупційної поведінки. Емпірично встановлено, що особи, які відбувають покарання, мають нижчий загальний рівень правосвідомості порівняно з нормативною групою. Їх правосвідомість характеризується правовим нігілізмом. Вони мають негативне ставлення до самого принципу формального законодавчого регулювання відносин; орієнтуються лише на моральні нормативи і лише у тому варіанті, який визнається ними особисто; мають негативне ставлення до будь-яких інших морально-етичних норм та життєвих цінностей, які не збігаються з їх власними; схильні діяти, виходячи з власних міркувань, думок та розуміння ситуації. Виявлено значні відмінності за шкалою дезадаптації за нейротичним типом у корупціонерів, які свідчать про наявність ознак невротичних розладів, викликаних конфліктним поєднанням різноспрямованих і внутрішньо не суперечливих тенденцій: мотивації досягнення з мотивацією уникнення невдач; схильності до активних і рішучих дій із прагненням до блокування активності в ситуації стресу; підвищеного почуття гідності та прагнення до домінування з непевненістю в собі та надмірною самокритичністю; стеничних емоцій гніву, захоплення, гордості і презирства з астеничними емоціями страху, почуття провини, тривожності. Дослідження копінг-стратегій виявило наявність у засуджених прагнення до маніпулятивної поведінки, прийнятність та активне використання асоціальних дій, пов'язаних з порушенням правових, соціальних та етичних норм, яскраву вираженість активних та агресивних дій на фоні недовіри та негативізму по відношенню до оточуючих.

Ключові слова: корупційна поведінка; копінг-стратегії; правосвідомість; особистісні особливості; умовно-нормативна поведінка, засуджені за злочини корупційної

спрямованості; порівняльний аналіз; психологічні маркери, правовий нігілізм.

The article presents the results of a study of strategies of stress-overcoming behaviour, legal and civil legal awareness, and psychodynamic personal characteristics of persons convicted of corruption crimes. For comparison, a group of persons with conditional-normative behaviour was used. Based on the comparative analysis, psychological markers of propensity to corrupt behaviour were identified. The conducted empirical research made it possible to identify certain markers of corrupt behaviour. It has been empirically established that persons convicted of corruption crimes have a lower overall level of legal awareness compared to the normative group. Their legal consciousness is characterized by legal nihilism. They have a negative attitude towards the very principle of formal legislative regulation of relations; are guided only by moral standards and only in the version recognized by them personally; have a negative attitude towards any other moral and ethical norms and life values that do not coincide with their own; tend to act based on their own reasoning, opinions and understanding of the situation.

Significant differences were found on the maladjustment scale according to the neurotic type in corrupt individuals, which indicate the presence of signs of neurotic disorders caused by a conflicting combination of multidirectional and internally non-contradictory tendencies: motivation to achieve and motivation to avoid failure; tendencies to active and decisive actions with a desire to block activity in a stressful situation; increased sense of dignity and desire for dominance with self-doubt and excessive self-criticism; sthenic emotions of anger, admiration, pride and contempt with asthenic emotions of fear, guilt, anxiety. The study of coping strategies revealed the presence of convicts' desire for manipulative behaviour, the acceptability and active use of antisocial actions related to the violation of legal, social and ethical norms, the vivid expression of active and aggressive actions against the background of mistrust and negativism towards others.

Key words: corrupt behaviour; coping strategies; legal awareness; personal characteristics; conditional-normative behaviour, convicted of corruption-oriented crimes; comparative analysis; psychological markers, legal nihilism.

УДК 159.9
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2022.41.40>

Зарічанський О.А.

к.пед.н., доцент,
старший науковий співробітник відділу проблем інформаційно-психологічного протиробства науково-дослідного центру,
Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Проблема корупції як у нашій країні, так і в усьому світі давно набула статусу актуальної та невирішеної проблеми. Проведено та опубліковано численні дослідження, присвячені економічним [1; 5; 14], правовим [8; 9], політичним [10; 11] та соціальним [4; 12; 13] аспектам корупції.

Дослідження психологічних аспектів корупції та корупційної поведінки у науковій літературі представлені слабо [2; 3]. Такий стан справ пояснюється методологічними труднощами, з якими стикається вчений, який вивчає психологічні аспекти корупції. Якщо

юридичний компонент корупційної поведінки досить ясно трактується з точки зору права, то в психології відсутня єдина загально визнана пояснювальна модель даного феномену.

Водночас без психологічно обґрунтованих підходів складно щось зробити, оскільки корупція виявляється не лише правовою та економічною проблемою, але й суто психологічною та загальнолюдською [13; 15]

Кількість злочинів корупційної спрямованості, які здійснюють чиновники, посадовці, співробітники поліції, як і раніше, є значною [7]. При чому корупційні злочини скоюються як

співробітниками нижчої ланки, так і керівниками [6].

З метою вдосконалення роботи з профілактики та запобігання корупційної поведінки нами було проведено емпіричне дослідження, спрямоване на виявлення психологічних маркерів схильності до корупційних дій.

Актуальний стан досліджень антикорупційної стійкості не дає певних орієнтирів і будь-яких рекомендацій щодо підбору методик вивчення даного явища. На даний час не існує психодіагностичних методик, орієнтованих на діагностику антикорупційної стійкості

Для реалізації завдань дослідження була складена комплексна програма, яка включала три етапи.

На першому вивчалася та аналізувалася наукова, науково-методична, методична література на тему дослідження, визначався поняттєвий та науковий апарат дослідження, були виділені основні групи маркерів схильності до корупційної поведінки.

На другому етапі було підібрано психодіагностичні методики, що дозволяють отримати інформацію про наявність передбачуваних маркерів схильності до корупції у структурі особистості осіб з умовно-нормативною поведінкою та осіб, засуджених за відповідними кримінальними статтями.

На третьому етапі проводилося емпіричне дослідження з визначення психологічних характеристик зазначених груп досліджуваних.

Емпіричне дослідження проводилось у 2019–2021 рр. У ньому взяли участь 300 осіб з умовно-нормативною поведінкою та 312 осіб, які відбувають покарання за корупційні діяння (отримання хабара та перевищення посадових повноважень).

До комплексу методик, за допомогою яких вивчалися психологічні характеристики досліджуваних, були включені:

1. Опитувальник SACS «Стратегії подолання стресових ситуацій».

2. Тест правової та громадянської свідомості (автор Л. А. Ясюкова).

3. Психодинамічно орієнтований особистісний опитувальник «Ресурс» (автор В. А. Шаповал).

Акцент на зазначені методики в даній статті зроблено у зв'язку з тим, що вони дозволяють глибоко вивчити особистісні особливості стрес-долаючої поведінки досліджуваних, особливості їхньої правосвідомості і суб'єктно-професійної ідентичності, що дозволяє оцінити і виміряти використовувані ними способи адаптації в стресових ситуаціях, включаючи обставини вчинення корупційних дій, рівень їх правової та громадянської правосвідомості, а також неспецифічні та несвідомі особистісні особливості досліджуваних.

Порівняльний аналіз показників, отриманих у результаті тестування за Опитувальником SACS дозволив виявити вірогідні відмінності за шістьма шкалами (з дев'яти) у групах нормативної поведінки (перша група) та засуджених (друга група)(табл. 1).

Значення обох категорій респондентів перебувають на рівні середніх, проте значні відмінності між групою нормативної поведінки та осіб, які відбувають покарання, дозволяють відзначити ряд поведінкових особливостей осіб, засуджених за злочини корупційної спрямованості:

- прагнення активно і самостійно вирішувати проблеми, що виникають;
- недовіра, невпевненість та негативне ставлення до оточуючих;
- тенденції до індивідуалізму, відсутність спрямованості до кооперації;
- прагнення до маніпуляції як способу психологічного впливу на поведінку інших;
- прийнятність та активне використання асоціальних дій, пов'язаних з порушенням соціальних, етичних норм, цинізм, що відкрито демонструється;
- агресивні дії, спрямовані на заподіяння моральної та фізичної шкоди іншим; конфронтація, тиск.

Порівняльний аналіз результатів, отриманих за методикою оцінки правової та громадянської свідомості, показав наявність віро-

Таблиця 1

Показники копінг-стратегій у першій та другій групах (M ± m)

Шкали	Перша група	Друга група	t	p
Асертивні дії	21,75 ± 0,22	22,98 ± 0,19	4,23	0,001
Вступ до соціального контакту	23,62 ± 0,19	23,36 ± 0,16	1,05	–
Пошук соціальної підтримки	23,74 ± 0,31	23,27 ± 0,25	1,18	–
Обережні дії	20,36 ± 0,18	21,71 ± 0,29	3,96	0,001
Імпульсивні дії	15,80 ± 0,26	16,41 ± 0,33	1,45	–
Уникнення	13,55 ± 0,37	15,91 ± 0,42	3,02	0,001
Непрямі дії	17,64 ± 0,29	19,88 ± 0,37	4,76	0,001
Асоціальні дії	15,93 ± 0,44	18,46 ± 0,38	4,35	0,001
Агресивні дії	12,66 ± 0,35	14,35 ± 0,28	3,77	0,001

гідних відмінностей за трьома з п'яти шкал між групою нормативної поведінки та осіб, які відбувають покарання (табл. 2).

Особи, які відбувають покарання:

- мають нижчий загальний рівень правосвідомості порівняно з нормативною групою, що дозволяє охарактеризувати такий рівень правосвідомості як недостатньо сформований та неповноцінний;

- схильні емоційно, а не раціонально оцінювати висловлювання та вчинки людей, про що свідчать встановлені низькі значення за шкалою «Побутова сфера правосвідомості»;

- є потенційно конфліктними у міжособистісних взаємовідносинах;

- демонструють низький рівень правових знань та поінформованості, поінформованості про законодавче регулювання, що, можливо, пов'язано з загальною особистісною інфантильністю або вузькістю інтересів, які не охоплюють соціально-політичну сферу.

Оцінюючи результати, подані у табл. 2, можна говорити про те, що загальний рівень правосвідомості корупціонерів характеризується правовим нігілізмом, що додатково обумовлює такі характеристики:

- негативне ставлення до самого принципу формального законодавчого регулювання відносин;

- орієнтація лише на моральні нормативи і лише у тому варіанті, який визнається особисто;

- негативне ставлення до будь-яких інших морально-етичних норм та життєвих цінностей, які не збігаються із власними;

- непослідовність у поведінці: не виконуються обіцянки та договірні зобов'язання;

- схильність діяти, виходячи з власних міркувань, думок, розуміння ситуації;

- відсутність ініціативності та вимогливості до оточуючих.

Низькі значення показників рівня правових знань у групі засуджених свідчать про низьку поінформованість або демонстрацію непоінформованості в даній сфері.

Психодинамічно орієнтований особистісний опитувальник «Ресурс» дозволив визначити низку вищих значень деструктивно-дефіцитарних шкал засуджених за корупційні злочини. Відмінності отримані за тридцятьма параметрами. Для вирішення завдань, постав-

лених у дослідженні, були виділені найбільш значущі шкали, що дозволяють визначити маркери корупційної поведінки. Порівняння значень показників, отриманих у дослідженні нормативної групи зі значеннями засуджених, представлено у табл. 3.

Встановлено вищі показники за шкалою деструктивного зовнішнього «Я-відмежування» (O2) у групах засуджених. Це свідчить про більшу ступінь закритості і жорсткості зовнішнього кордону «Я», деформації (спотворення) контактного бар'єра, що перешкоджає продуктивному обміну соціальною енергією, спілкування та самореалізації.

Для зазначених осіб характерні: надконтроль проявів власних переживань та почуттів; байдужість до проблем, труднощів, потреб інших; нездатність прийняти допомогу; відчуття емоційної порожнечі; пасивна життєва позиція, відсутність ініціативності.

Відмінності за шкалою дефіцитарного зовнішнього «Я-відмежування» (O3) відбивають високий рівень функціональної недостатності зовнішнього кордону «Я», що вказує на прагнення до пошуку постійної підтримки, схвалення, захисту та визнання з боку оточуючих, а також на такі характеристики, як залежність, невпевненість, надмірна орієнтованість на оцінки, норми та цінності групи, конформну поведінку.

Високі значення за шкалою дезадаптації за психосоматичним типом (Ps) свідчать про прагнення ухилятися від вирішення проблем, зниження самооцінки, самокритичності, самоконтролю та загальної незрілості особистості колишніх корупціонерів.

Значні відмінності за шкалою дезадаптації за нейротичним типом (Ne) свідчать про наявність ознак невротичних розладів, викликаних конфліктним поєднанням різноспрямованих і внутрішньо не суперечливих тенденцій: мотивації досягнення з мотивацією уникнення невдач; схильності до активних і рішучих дій із прагненням до блокування активності в ситуації стресу; підвищеного почуття гідності та прагнення до домінування з невпевненістю в собі та надмірною самокритичністю; стеничних емоцій гніву, захоплення, гордості і презирства з астеничними емоціями страху, почуття провини, тривожності.

Таблиця 2

Показники правової та громадянської свідомості у першій та другій групах (M ± m)

Шкали	Перша група	Друга група	t	p
Загальний рівень правосвідомості	16,67 ± 0,18	14,27 ± 0,23	8,22	0,001
Побутова сфера	6,91 ± 0,05	5,16 ± 0,09	17	0,001
Ділова сфера	5,26 ± 0,37	4,33 ± 0,32	1,9	–
Громадянська сфера	4,89 ± 0,45	3,88 ± 0,29	1,89	–
Правові знання	6,57 ± 0,26	4,60 ± 0,24	5,57	0,001

Показники деструктивно-дефіцитарних характеристик у першій та другій групах (M ± m)

Шкали	Перша група	Друга група	t	p
Деструктивне зовнішнє «Я-відмежування» (O2)	2,36 ± 0,20	3,75 ± 0,30	3,86	0,01
Дефіцитарне зовнішнє «Я-відмежування» (O3)	2,07 ± 0,21	3,44 ± 0,28	3,91	0,01
Деадаптація за психосоматичним типом (Ps)	2,73 ± 0,21	3,45 ± 0,20	2,48	0,01
Деадаптація за нейротичним типом	2,24 ± 0,20	3,86 ± 0,34	4,11	0,01
Загальна деструктивність (De)	12,15 ± 0,51	15,14 ± 0,59	3,83	0,01
Загальна дефіцитарність (Df)	9,57 ± 0,42	13,11 ± 0,57	5	0,01
Загальна деадаптація (соціо-психосоматична проблемність) (Cd)	6,19 ± 0,43	9,92 ± 0,69	4,59	0,01
Непрофесіоналізм (Np)	23,67 ± 0,97	30,23 ± 1,19	4,27	0,01

Перебуваючи в стані постійної емоційної напруги та незадоволеності, такі особи діють на маргінальному (граничному) рівні своїх можливостей, щоб заслужити схвалення з боку оточуючих, а головне (що найбільш важко) – власне схвалення, внаслідок гіперсоціальних установок становлять більше труднощів для самих себе, ніж для оточуючих. Звідси випливає постійна незадоволеність і невдоволення собою, спроба це компенсувати через корупційну поведінку.

Відмінності отримані й за шкалою загальної деструктивності (De). Вона відображає ступінь деформації первинного потенціалу конструктивності «Я-структури» особистості випробуваного і, будучи сформована як сумарний показник по шести деструктивних шкалах, фактично відображає приховану психопатологічну симптоматику піддослідних. Вищі значення у групах засуджених за корупційні злочини свідчать про переважання у них деструктивних (проривних, маргінальних, руйнівних) несвідомих програм поведінки, що спотворюють і заважають (відводять в інший бік) розвитку та актуалізації своєї ідентичності, адаптації до умов соціуму, що змінюються. Нездатність реалізувати свою неповторність та унікальність у суспільстві конструктивним (мирним) шляхом призводить до жорсткої стереотипної фіксації на клішованих соціальних ролях та активно-руйнівних форм маніпулятивної поведінки (тип активного маніпулятора).

Вищі значення показників за шкалою загальної дефіцитарності (Df) відображають ступінь недорозвинення (блокування) первинного потенціалу конструктивності «Я-структури» особистості. Шкала сформована як сумарний показник за шістьма дефіцитарними шкалами, фактично відображає нерозкритість, нереалізованість особистості, прагнення функціонувати, використовуючи мінімум власних можливостей.

У респондентів досліджуваних груп переважає несвідоме дотримання програм поведінки, що блокують розвиток та актуалізацію своєї ідентичності, а також пасивну адаптацію до умов соціуму, що змінюються. Спостеріга-

ється фіксація на клішованих соціальних ролях та пасивних формах маніпулятивно залежної поведінки (тип пасивного маніпулятора).

Значні відмінності за інтегральною шкалою загальної деадаптації (соціо-психосоматичної проблемності) (Cd) показують виразність психологічних проблем, труднощів, психопатологічних відхилень, а також ступінь потреби психологічної допомоги. Зазначається наявність явних (усвідомлюваних) або прихованих (неусвідомлюваних) психологічних проблем (утруднень, психопатологічних відхилень), що стосуються різних сфер функціонування особистості. Це перешкоджає оптимальній самореалізації.

Відмінності за шкалою непрофесіоналізму (Np) показують високий ступінь вираженості психодинамічних характеристик, властивих особистості з деструктивно-дефіцитарним типом суб'єктно-професійної ідентичності. Підвищені показники за цією шкалою в групах засуджених за корупційні злочини свідчать про:

- непрофесіоналізм, тенденції до недоречних дій і вчинків, формалізму, потреби перебувати в центрі уваги та отримувати підтвердження своєї значимості, непереносимості критики та ситуацій реальної зовнішньої оцінки власної особистості,
- схильність до конфронтації;
- високу ймовірність емоційного «вигорання» та професійної деформації;
- самолюбство, брехню, агресивність, замкнутість, нестабільну, суперечливу самооцінку;
- відчуття емоційної порожнечі з компенсаторним прагненням до екстремальних ситуацій та адекватної поведінки, низьку толерантність до фрустрацій;
- схильності до маніпулювання;
- тривожності, схильності до промахів, помилок;
- азарт.

Проведене емпіричне дослідження дозволило виявити специфічні риси, властиві особистості осіб, засуджених за скоєння корупційних злочинів, які надалі можна використовувати як

маркери схильності або схильності до корупційної поведінки.

За результатами дослідження стратегій стрес долаючої поведінки звертає на себе увагу переважання у групі засуджених прагнення до маніпулятивної поведінки, прийнятності та активне використання асоціальних дій, пов'язаних з порушенням правових, соціальних та етичних норм, яскрава виразність активних та агресивних дій на фоні недовіри та негативізму по відношенню до оточуючих.

Результати дослідження рівня правової та громадянської правосвідомості вказують на нижчий рівень правосвідомості колишніх корупціонерів порівняно з нормативною групою, при цьому вони схильні емоційно, а не раціонально оцінювати висловлювання та вчинки людей, є потенційно конфліктними у міжособистісних взаєминах і демонструють низький рівень правових знань, що, можливо, пов'язано із загальною особистісною інфантильністю або вузькістю інтересів. Все це свідчить про правовий нігілізм працівників, засуджених за злочини корупційної спрямованості, що свідчить про допустимість і прийняття ними самої можливості корупційної поведінки.

Аналіз результатів показників шкал психодинамічно орієнтованого особистісного опитувальника «Ресурс» дозволив визначити низку вищих значень деструктивно-дефіцитарних шкал корупціонерів, серед яких були і інтегративні шкали загальної деструктивності (De), загальної дефіцитарності (Df), загальної дезадаптації (соціопсихоматичної проблемності) (Cd) та шкала непрофесійності (Np). Отримані результати свідчать про переважання у засуджених деструктивних (маргінальних, руйнівних) несвідомих програм поведінки, про переважання різних форм маніпулятивної поведінки, про можливі психопатичні відхилення, про загальний непрофесіоналізм, що виражається в самолюбстві, брехливості, формалізмі, агресивності, прагненні перебувати в центрі уваги і отримувати підтвердження своєї значущості, а також схильності до адиктивної поведінки. Отримані за цією методикою результати багато в чому узгоджуються з результатами двох інших, що свідчить про високу вірність отриманих результатів в цілому.

Висновки. Проведене емпіричне дослідження дозволило виявити окремі маркери корупційної поведінки. Емпірично встановлено, що особи, які відбувають покарання за корупційні злочини, мають нижчий загальний рівень правосвідомості порівняно з нормативною групою. Їх правосвідомість характеризується правовим нігілізмом. Вони мають негативне ставлення до самого принципу формального законодавчого регулювання відносин; орієнтуються лише на моральні норма-

тиви і лише у тому варіанті, який визнається ними особисто; мають негативне ставлення до будь-яких інших морально-етичних норм та життєвих цінностей, які не збігаються з їх власними; схильні діяти, виходячи з власних міркувань, думок та розуміння ситуації.

Виявлено значні відмінності за шкалою дезадаптації за нейротичним типом у корупціонерів, які свідчать про наявність ознак невротичних розладів, викликаних конфліктним поєднанням різноспрямованих і внутрішньо не суперечливих тенденцій: мотивації досягнення з мотивацією уникнення невдач; схильності до активних і рішучих дій із прагненням до блокування активності в ситуації стресу; підвищеного почуття гідності та прагнення до домінування з невпевненістю в собі та надмірною самокритичністю; стеничних емоцій гніву, захоплення, гордості і презирства з астенічними емоціями страху, почуття провини, тривожності.

Дослідження копінг-стратегій виявило наявність у засуджених прагнення до маніпулятивної поведінки, прийнятності та активне використання асоціальних дій, пов'язаних з порушенням правових, соціальних та етичних норм, яскраву вираженість активних та агресивних дій на фоні недовіри та негативізму по відношенню до оточуючих.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Abbink, K., & Wu, K. (2017). Reward self-reporting to deter corruption: An experiment on mitigating collusive bribery. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 133, 256–272. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2016.09.013>
2. Abraham, J., Suleeman, J., & Takwin, B. (2018). The psychology of corruption: the role of the counterfeit self, entity self-theory, and outcomebased ethical mindset. *Journal of Psychological and Educational Research*, 26(2), 7–32. <https://doi.org/>
3. Agbo, A., & Iwundu, E. (2016). Corruption as a propensity: Personality and motivational determinants among Nigerians. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 150(4), 502–526. <https://doi.org/10.1080/00223980.2015.1107523>
4. Banerjee, R. (2016). On the interpretation of bribery in a laboratory corruption game: Moral frames and social norms. *Experimental Economics*, 19(1), 240–267. <https://doi.org/10.1007/s10683-015-9436-1>
5. Dickel, P., & Graeff, P. (2018). Entrepreneurs' propensity for corruption: A vignette-based factorial survey. *Journal of Business Research*, 89, 77–86. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2018.03.036>
6. Gorsira, M., Denkers, A., & Huisman, W. (2018). Both sides of the coin: Motives for corruption among public officials and business employees. *Journal of Business Ethics*, 151(1), 179–194. <https://doi.org/10.1007/s10551-016-3219-2>
7. Julián, M., & Bonavia, T. (2020). Psychological variables related to corruption: a systematic review *Anales de psicología / annals of psychology*. 2020, vol. 36, nº 2 (may), 330-339 <https://doi.org/10.6018/analesps.389371>

8. López-López, W., Bocarejo, M., Peralta, D., Pineda, C., & Mullet, E. (2017). Mapping Colombian citizens' views regarding ordinary corruption: Threat, bribery, and the illicit sharing of confidential information. *Social Indicators Research*, 133(1), 259–273. <https://doi.org/10.1007/s11205-016-1366-6>
9. Pasculli, L. 2019, 'Seeds of systemic corruption in the post-Brexit UK', *Journal of Financial Crime*, vol. (In-press), pp. (In-press). <https://dx.doi.org/10.1108/JFC-09-2018-0094>
10. Philp, M., & Dávid-Barrett, E. (2015). Realism about political corruption. *Annual Review of Political Science*, 18, 387–402. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-092012-134421>
11. Salmon, T., & Serra, D. (2017). Corruption, social judgment and culture: An experiment. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 142, 64–78. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2017.06.004>
12. Tan, X., Liu, L., Huang, Z., & Zheng, W. (2017). Working for the Hierarchical System: The Role of Meritocratic Ideology in the Endorsement of Corruption. *Political Psychology*, 38(3), 469–479. <https://doi.org/10.1111/pops.12341>
13. Tan, X., Liu, L., Zheng, W., & Huang, Z. (2016). Effects of social dominance orientation and right-wing authoritarianism on corrupt intention: The role of moral outrage. *International Journal of Psychology*, 51(3), 213–219. <https://doi.org/10.1002/ijop.12148>
14. Transparency International. (2021). Corruption Perceptions Index (CPI). <https://www.transparency.org/en/cpi/2021>
15. Vranka, M., & Bahník, S. (2018). Predictors of bribe-taking: the role of bribe size and personality. *Frontiers in Psychology*, 9(10), 1511. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01511>